

Drept civil

УДК 347.51

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДСТАВ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ЗА ЗАПОДІЯНУ ШКОДУ

Дарина КРАВЧУК,

аспірант кафедри цивільного права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена питанням цивільно-правової відповідальності держави. Підставами цивільно-правової відповідальності держави є порушення як договірної характеру, так і недоговірної характеру. У науці цивільного права за підставами настання недоговірної відповідальності виокремлюють відповідальність за заподіяння майнової шкоди (вчинення майнового правопорушення) і відповідальність за заподіяння моральної шкоди (шкоди, заподіяної особі), що вказує на правопорушення як основу для реалізації цивільно-правової відповідальності. Європейський суд з прав людини визнав неприйнятними заперечення держав-відповідачів про те, що відсутність грошових коштів на рахунку конкретної юридичної особи публічного права є підставою для невиконання судового рішення.

Ключові слова: держава, підстави відповідальності, майнова шкода, моральна шкода, грошові кошти.

GENERAL CHARACTERISTICS OF GROUNDS OF CIVIL LIABILITY OF THE STATE FOR INJURY

Daryna KRAVCHUK,

Postgraduate Student of Civil Law Department
of Kyiv National Taras Shevchenko University

The paper is dedicated to the issues of civil liability of the state. Grounds of civil liability of the state include both offenses of a contractual nature and of a non-contractual nature. Liability for causing property damage (committing property offense) and liability for causing non-pecuniary damage (harm to the person) are separated on the base of grounds for the occurrence of non-contractual liability in the Civil Law Science. This is the reason to determinate the offense as the base for implementation of civil liability. The European Court of Human Rights has declared inadmissible the objections of the respondent States that the absence of funds in the account of a specific public-law entity is a ground for non-enforcement of a judgment.

Keywords: state, grounds of civil liability, property damage, moral damage, cash.

CARACTERISTICI GENERALE ALE BAZELOR DE RESPONSABILITATE CIVILĂ PENTRU DAUNE PRICINUITE

Articolul tratează probleme de răspundere civilă a statului. Motivele răspunderii civile ale statului sunt încălcări atât contractuale, cât și necontractuale. În știința dreptului civil, pe motivul apariției răspunderii necontractuale, se disting responsabilitatea de a provoca daune materiale (comiterea unei infracțiuni de proprietate) și responsabilitatea de a provoca daune morale (vătămare cauzată unei persoane), ceea ce prezintă infracțiunea ca bază pentru punerea în aplicare a răspunderii civile. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a declarat drept inadmisibile obiecțiile statelor părâte potrivit cărora lipsa fondurilor în contul unei persoane juridice specifice guvernată de dreptul public constituie un motiv pentru neexecutarea unei hotărâri.

Cuvinte-cheie: stat, motive de răspundere, daune materiale, daune morale, mijloace bănești.

Постановка проблеми. Однією з найбільш гострих науково-прикладних тем сучасного цивільного права є дискусія щодо цивільно-правової відповідальності держави. Важливим елементом реалізації державних гарантій із відшкодування завданої шкоди є визначення правових підстав відповідальності. В юридичній літературі, присвяченій проблемам цивільно-правової, зокрема деліктної, відповідальності, такі поняття, як

«підстави» та «умови» відповідальності часто застосовуються як тотожні. Разом із тим, зазначені поняття є різними як у загально-змістовному, так і в юридичному значенні. Стаття 11 ЦК України визначає підстави виникнення цивільних прав та обов'язків як дії осіб, що передбачені актами цивільного законодавства, а також дії осіб, що не передбачені цими актами, але за аналогією породжують цивільні права та обов'язки. Тобто підстави

– це те, що породжує явсьє явище. Для цивільного права – це ті юридичні факти, що породжують, змінюють або припиняють цивільні правовідносини. У свою чергу, умови – це ознаки підстав, без наявності яких вони як явище не матимуть юридичного значення. Це ті нормативні вимоги, яким в кожному конкретному випадку мають відповідати підстави (юридичні факти). Так, наприклад, згідно зі ст. 11 ЦК України підставою виникнення цивільних прав та обов'язків є правочини. Але правочини породжуватимуть цивільні правовідносини тільки за умови, якщо вони відповідатимуть ознакам дійсності, передбаченим главою 16 ЦК України [1, с. 64].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання цивільно-правової відповідальності держави були у центрі наукових досліджень таких науковців як: Т.В.Боднар, Ю.Л. Бошицький, С.Н.Братусь, В.В. Вітрянський, Л.В. Винар, Т.С.Ківалова, В.М.Коссаєв, О.О.Кот, О.В.Кохановська, Н.С.Кузнецова, Р.А.Майданик, О.О.Отрадна, О.О.Первомайський, І.В. Спасибо-Фатеева, М.М. Хоменка та інші.

Незважаючи на чималу кількість досліджень, присвячених підставам цивільно-правової відповідальності держави за заподіяну шкоду, окремі проблемні питання характеристики підстав цивільно-правової відповідальності держави за заподіяну шкоду залишаються невирішеними та призводять до формування неоднозначної правозастосовної практики. Значною мірою це зумовлено дискусійністю та неоднозначним розумінням поняття цивільно-правової відповідальності, про що ми зазначали вище.

Мета статті полягає у формуванні теоретичної конструкції правових підстав цивільно-правової відповідальності держави за заподіяну шкоду, яка може бути використана у доктринальному та практичному аспектах реалізації цивільно-правової відповідальності держави.

Виклад основного матеріалу. Проблема розуміння правової природи підстав цивільно-правової відповідальності держави за заподіяну шкоду частково сформульована в роботах С.С. Алексєєва, який зазначав, що фактичною підставою юридичної відповідальності (за загальної характеристики) є правопорушення – винне, соціально шкідливе діяння деліктоздатної особи. Фактична підстава юридичної відповідальності створює значне число життєвих фактів, ядром яких є правопорушення. Ці життєві факти об'єднуються у дві основні ланки: а) склад правопорушення, б) правозастосовний акт [2, с. 382-383].

У свою чергу, О.С. Іоффе також вважав, що підставою відповідальності є правопорушення. На його думку, правопорушення викликає правохоронні відносини між особою, яка його скоїла,

і тим, перед ким порушник повинен нести відповідальність. Сама ж відповідальність настає лише тоді, коли в установленому порядку (через судові та інші юрисдикційні органи й у відповідних випадках – за домовленістю сторін) будуть визначені конкретні юридичні форми майнових або особистих позбавлень для порушника (обов'язок відшкодувати шкоду, сплатити штраф тощо) [3, с. 96].

Натомість Г.К. Матвеев зауважував, що склад цивільного правопорушення розглядається як сукупність визначених ознак правопорушення, що характеризує його як достатню підставу відповідальності [4, с. 6].

У свою чергу, М.І. Брагінський і В.В. Вітрянський вказували, що підставою цивільно-правової відповідальності (єдиної та загальної) є порушення суб'єктивних цивільних прав, як майнових, так і особистих немайнових, оскільки цивільно-правова відповідальність представляє собою відповідальність одного учасника майнового обороту перед іншим, відповідальність порушника перед потерпілим, її загальною ціллю є відновлення порушеного права на основі принципу відповідності розміру відповідальності розміру спричиненої шкоди чи збитків [5, с. 815]. Слушною, на наш погляд, є позиція тих науковців, які наголошують, що змістовно правопорушення конкретизується через категорію складу правопорушення, його елементів [6, с.185]. Так, М. І. Матузов і А. В. Малько вважають правопорушення підставою для юридичної відповідальності, при цьому фактичною підставою, вказують науковці, є не склад правопорушення, а норма права є правовою підставою без якої юридична відповідальність «неміслима» [7, с. 330]. У літературі трапляється й інше трактування підстав відповідальності, зокрема цивільно-правової. Не згадуючи категорію складу правопорушення, деякі автори називають підставами відповідальності протиправну поведінку, заподіяну шкоду, причинний зв'язок між ними і вину правопорушника. Однак, це є нічим іншим, як деталізацією однієї-єдиної підстави, котрою є правопорушення [8, с. 193].

Таким чином, на нашу думку, найбільш обґрунтованою є позиція тих науковців, які наголошують, що при застосуванні цивільно-правової відповідальності не мають ніякого правового значення «шкідливі наслідки» з точки зору негативного впливу допущеного порушення цивільних прав на суспільні інтереси, «об'єктивна» і «суб'єктивна» сторони цивільного правопорушення. Саме порушення права суб'єкта цивільних правовідносин призводить до необхідності відновлення порушеного права, зокрема і шляхом застосування цивільно-правової відповідальності. Звідси підставою такої відповідальності є саме порушення суб'єктивного цивільного права [5].

На нашу думку, необхідним є виокремлення таких видів підстав цивільно-правової відповідальності держави, як:

- порушення (невиконання) юридичною особою публічного права договірної зобов'язання;
- заподіяння майнової (матеріальної) та моральної шкоди іншій особі.

Вказаний розподіл ґрунтується на концепції поділу в науці цивільного права відповідальності на договірну та недоговірну. Так, договірна відповідальність є санкцією за порушення договірної зобов'язання (наприклад, кредитний договір). Отже, підставою її настання є порушення договору, тобто певної згоди сторін. При цьому не обов'язково, щоб згода сторін набувала вигляду договору. Підставою договірної відповідальності є порушення стороною не тільки договірних, але і схожих із ними зобов'язань [9, с. 42].

Особливості відповідальності юридичних осіб публічного права за прийнятими на себе зобов'язаннями встановлюються нормами бюджетного та інших галузей публічного права через категорії «бюджетне зобов'язання», «бюджетні асигнування», «бюджетний період». Також низка особливостей передбачена спеціальними законодавчими актами, що регулюють правовий статус окремих організаційно-правових форм юридичних осіб (напр., п. 13 ст. 6 Закон України «Про холдингові компанії в Україні»), законодавством про відновлення платоспроможності боржника (в частині запровадження мораторію на порушення справи про банкрутство деяких державних підприємств) тощо.

Так, згідно з п. 7 ст. 2 Бюджетного кодексу України, бюджетне зобов'язання – це будь-яке здійснене відповідно бюджетними асигнуваннями розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або в майбутньому. Слід зазначити, що бюджетне асигнування – це повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження (п. 6 ст. 2 Бюджетного кодексу України).

При цьому бюджетний період для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему України, становить один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня цього ж року. Далі у ч. 4 ст. 48 Бюджетного кодексу України вказується на те, що зобов'язання, прийняте учасником бюджетного процесу без відповідних асигнувань або з перевищенням повноважень, встановлених цим Кодексом та законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий

бюджет), не вважається бюджетним зобов'язанням і не підлягає оплаті за рахунок бюджетних коштів. Взяття таких зобов'язань є порушенням бюджетного законодавства. Витрати бюджету на покриття таких зобов'язань не здійснюються.

Вимоги фізичних і юридичних осіб про відшкодування збитків та/або шкоди за зобов'язаннями, прийнятими розпорядниками бюджетних коштів без відповідних грошових асигнувань або з перевищенням повноважень, встановлених цим Кодексом та законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), стягуються з осіб, винних у прийнятті таких зобов'язань, у судовому порядку (абз. 2 ч. 4 ст. 48 чинного Бюджетного кодексу України, є новацією бюджетного законодавства) [10].

Відтак, слушною є позиція Р.Б. Сабодаша, який зазначає, що у контрагента юридичної особи публічного права, яка має статус бюджетної організації, не буде можливості стягнути кошти за надані послуги, виконані роботи чи поставлені товари у разі встановлення порушень ст. 48 Бюджетного кодексу України. Водночас, науковцем зауважено, що не можна визнати обґрунтованою позицію про те, що такі положення бюджетного законодавства є підставою для звільнення боржника - юридичної особи публічного права від прийнятих на себе зобов'язань з таких підстав [11, с. 126].

Так, відповідно до ст. 617 Цивільного кодексу України боржник може бути звільнений від відповідальності за порушення зобов'язань тільки в тому випадку, якщо він доведе, що таке порушення сталося через випадок або обставини непереборної сили. У судовій практиці іноді зустрічаються твердження про те, що випадком є відсутність бюджетного асигнування. Проте, цією ж статтею встановлено, що відсутність грошей не вважається випадком (казусом), який звільняє від цивільно-правової відповідальності. При цьому законодавець не ставить наявності або відсутності випадку в залежність від причин відсутності грошових засобів, чи то відсутність асигнувань або перевищення своїх повноважень щодо розпорядження бюджетними коштами.

Крім того, на практиці набирає поширення субсидіарне стягнення грошових коштів з державного бюджету. Така позиція ґрунтується на рішеннях Європейського суду з прав людини, в яких суд не одноразово вказував на відповідальність держави за зобов'язаннями створених ним юридичних осіб. Так, у рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Ромашов проти України» (заява № 67534/01) від 27.07.2004 року [12] Суд встановив, що Державне підприємство «Лисичанськ-вугілля» є державною організацією, а тому примусове виконання рішення проти нього може бути здійснено тільки в тому випадку, якщо державою передбачені

асигнування в Державному бюджеті України. Далі Суд вказав, що «державні організації» не можуть посилатися на відсутність коштів, як на підставу невиконання судового рішення. Таким чином, суд визнав державу відповідальною за невиконання державним підприємством своїх зобов'язань з виплати заробітної плати, стягнутої за рішенням суду.

У справі «Бурдов проти Росії» (заява № 59498/00) [13] Суд, підтверджуючи свою позицію про неможливість «державних організацій» посилатися на відсутність коштів як на підставу невиконання рішення судів, вказує, що винятки з цього правила можуть існувати при відстрочці виконання рішення суду, пов'язаною з винятковими обставинами. При цьому суд неодноразово стверджував, що відсутність коштів не може бути розглянута як «виключна обставина».

Отже, Європейський суд з прав людини визнав неприйнятними заперечення держав - відповідачів про те, що відсутність грошових коштів на рахунку конкретної юридичної особи публічного права є підставою для невиконання судового рішення. Значимо, що така позиція Суду збігається і з вимогами ст. 625 Цивільного кодексу України.

Також у судовій практиці неодноразово зверталася увага на необхідність визначення належного відповідача у спорах про відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, їх посадовою або службовою особою.

Так, Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду встановив, що у постанові Верховного Суду України від 08 листопада 2017 року у справі з провадженням № 6-99цс17 дійшов висновку, що «в справах за позовами фізичних і юридичних осіб про відшкодування, зокрема, моральної шкоди, заподіяної, рішеннями, діями (бездіяльністю) державного виконавця відповідачами можуть бути відповідні відділи державної виконавчої служби, в яких працюють державні виконавці, та відповідні територіальні органи Державного казначейства України» (п19). У 20 пункті Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду звернув увагу на наявність різних підходів у практиці Верховного Суду щодо визначення належного відповідача у справах про відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, їх посадовою або службовою особою, зокрема органами державної виконавчої служби.

Цей висновок зроблено на підставі аналізу постанов Великої Палати Верховного Суду від 19 червня 2018 року у справі № 910/23967/16 та від 03 липня 2019 року у справі № 750/1591/18-ц, постанов Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного цивільного суду від 11 квітня 2018 року у справі № 461/4137/14, від 01 серпня 2018 року у

справі № 520/4116/16-ц та від 20 лютого 2019 року у справі № 489/515/17, постанов Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 10 липня 2018 року у справі № 910/3007/16 та від 20 червня 2019 року в справі № 910/17999/17 [14].

Аналогічна проблематика, а саме визначення належного відповідача у спорах про відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, їх посадовою або службовою особою, була предметом розгляду Великої Палати Верховного Суду 01 жовтня 2019 року у справі № 242/4741/16-ц <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84788873> Великою Палатою наголошено, що у судових рішеннях Верховного Суду різняться висновки щодо статусу ДКСУ у справах, де відповідачами виступають державні органи (держава) як сторони спору, яка має здійснювати відшкодування за порушені права позивачів від імені держави у разі присудження такого відшкодування.

Зокрема, у постанові Великої Палати Верховного Суду від 19 червня 2018 року у справі № 910/23967/16 міститься висновок про те, що орган виконавчої служби та ДКСУ є органами державної влади, через які держава бере участь у судовому процесі як відповідач. Однак Велика Палата Верховного Суду у постанові від 03 липня 2019 року у справі № 750/1591/18-ц погодилась з рішенням суду першої інстанції в частині стягнення відшкодування шкоди безпосередньо з органу державної влади, яким (посадовими чи службовими особами якого) її завдано, не вимагаючи залучення ДКСУ.

Разом з тим у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного цивільного суду від 20 лютого 2019 року у справі № 489/515/17 викладено висновок, який зводиться до того, що належними відповідачами у справах про відшкодування шкоди, заподіяної державою (зокрема, через неналежне забезпечення державною виконавчою службою виконання судового рішення), є держава Україна в особі Міністерства юстиції України та ДКСУ (п.21). Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду вважає, що необхідно відступити від висновку, викладеного у постанові Верховного Суду України від 08 листопада 2017 року у справі з провадженням № 6-99цс17, та сформуванню єдиної правозастосовчої практики у спорах про відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, його посадовою або службовою особою, з точки зору визначення належного відповідача для забезпечення розумної передбачуваності судових рішень, а тому ця справа містить виключну правову проблему і її вирішення необхідне для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики [15].

Висновки. Таким чином, відповідно до положень цивільного законодавства та теорії цивільного

права, а також правозастосовної практики у зв'язку з порушенням особою публічного права договірною зобов'язання до неї повинна бути застосована цивільно-правова відповідальність, оскільки підстав (казусу, дій непереборної сили) для звільнення від неї не існує.

У свою чергу, недоговірною відповідальністю є певна санкція, яка має місце, якщо шкода, збитки чи інші негативні наслідки, що заподіяні потерпілій стороні особою, що не перебуває з нею у договірних відносинах, наприклад, внаслідок заподіяння шкоди однією особою іншій, скоєння протиправної дії або бездіяльності [16, с. 56].

Поділ відповідальності на договірну і недоговірну несе в своїй основі дуже важливу обставину: форми і розмір недоговірної відповідальності встановлюються тільки законом, а договірної відповідальності визначаються як законом, так і умовами договору. Таким чином, договірна відповідальність дозволяє сторонам обумовлювати певні санкції за порушення умов договору. Однак ці санкції мають місце лише тоді, коли не суперечать діючому законодавству та підлягають застосуванню відповідно до його норм [17, с. 195].

Якщо проаналізувати положення сучасного цивільного законодавства, то відповідно до ч. 2 ст. 11 ЦК України однією з підстав виникнення цивільних прав і обов'язків, а отже, підставою цивільно-правової недоговірної відповідальності як обов'язку відшкодувати шкоду є заподіяння майнової (матеріальної) та моральної шкоди іншій особі. Отже, заподіяння шкоди і є тим самим юридичним фактом, наявність якого є обов'язковою для покладення на особу обов'язку відшкодувати шкоду. Якщо особа порушила норми закону, але при цьому матеріальна та/або моральна шкода нікому не заподіяна, говорити про притягнення такої особи до деліктної відповідальності неможливо [1, с. 66].

Так, у науці цивільного права за підставами настання недоговірної відповідальності виокремлюють відповідальність за заподіяння майнової шкоди (вчинення майнового правопорушення) і відповідальність за заподіяння моральної шкоди (шкоди, заподіяної особі), що вказує на правопорушення як основу для реалізації цивільно-правової відповідальності.

Таким чином, з огляду на аналіз чинного законодавства та теорії цивільного права, доходимо висновку, що підставами цивільно-правової відповідальності держави є порушення як договірною характеру, так і недоговірною. У свою чергу, серед недоговірних підстав цивільно-правової відповідальності можемо визначити такі види: 1) заподіяння майнової (матеріальної) шкоди; 2) заподіяння моральної шкоди іншій особі.

Список використаної літератури

1. Отрадна О. О. Недоговірні зобов'язання в цивільному праві України: навч. посібн. К.: Юрінком Інтер, 2009. 240 с.
2. Алексеев С. С. Собрание сочинений: в 10-ти т. М.: Статут, 2010. Том 3: Проблемы теории права: курс лекций. 781 с.
3. Иоффе О. С. Обязательственное право. М.: Юрид. лит., 1975. 880 с.
4. Матвеев Г. К. Основания гражданско-правовой ответственности. М.: Юридическая литература, 1970. 312 с.
5. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Общие положения. 3 изд., стереотип М: Статут. 2001, 842 с.
6. Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб: монографія Юрінком Інтер 2007, 432 с.
7. Теория государства и права: курс лекций. под ред. М. И. Матузова и А. В. Малько. 2 изд. Юрист. 2001. 776 с.
8. Кузнецова Н. Институт цивільно-правової відповідальності у вітчизняній та зарубіжній цивілістичній доктрині. Право України. Київ, 2019. №1. С.186-203. DOI: 10.33490/loiu-2019-01-189.
9. Цивільний кодекс України. Постатейний коментар у двох частинах. Частина 2 / Керівники авторського колективу та відповідальні редактори проф. А. С. Довгерт, проф. Н. С. Кузнецова. К.: Юстиніан, 2011. 965 с.
10. Бюджетний кодекс: Закон України від 08.07.2010 №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 05.02.2020).
11. Сабодаш Р. Б. Проблеми відповідальності юридичних осіб публічного права за невиконання грошових зобов'язань. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2013. Вип. 32. С. 124-134.
12. Справа «Ромашов проти України» (Заява № 67534/01): Рішення Європейського суду з прав людини від 27.07.2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_227 (дата звернення: 05.02.2020).
13. Справа «Бурдов проти Росії» (Заява № 59498/00): Рішення Європейського суду з прав людини від 07.02.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_045 (дата звернення: 05.02.2020).
14. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 01 жовтня 2019 року, справа № 242/4741/16-ц URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84788873> (дата звернення: 05.02.2020).
15. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного цивільного суду від 20 лютого 2019 року, справа № 489/515/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79988339> (дата звернення: 05.02.2020).
16. Цивільне право України: підручник: у 2 т. за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатеевої, В. Л. Яроцького. К.: Юрінком Інтер, 2009. Т. 2. 761 с.
17. Пандурська А. О. Умови та види цивільно-правової відповідальності при порушенні кредитного договору. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. Серія ПРАВО. Випуск 22. Частина I. Том 1. С. 194-197.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

КРАВЧУК Дарина Василівна,
аспірант кафедри цивільного права Київського
національного університету імені Тараса
Шевченка;

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KRAVCHUK Daryna Vasylivna,
Postgraduate Student of Civil Law Department of
Kyiv National Taras Shevchenko University;
darynakravchuk@ukr.net